

SURXONDARYO VILOYATIDA ADLIYA XIZMATLARINING RAQAMLASHTIRILISHI: E-NOTARIUS, E-FHDYO VA ELEKTRON DAVLAT XIZMATLARINING HUDUDIIY AMALIYOTI

Mamanarov Xaitmurat

Termiz davlat universiteti mustaqil tadqiqotchisi

Annotatsiya: Tezisdan 2017-2025-yillarda Surxondaryo viloyatida adliya xizmatlarining raqamlashtirilishi E-notarius, E-FHDYo, Yagona interaktiv davlat xizmatlari portali va idoralararo elektron ma'lumot almashinuvi misolida tahlil qilinadi. Raqamlashtirish hujjat aylanishini tezlashtirish, korrupsiya xavfini kamaytirish va xizmatga kirish imkoniyatini oshirish vositasi sifatida baholanadi. Shu bilan birga, raqamli tafovut, internet sifati, kadrlar malakasi, axborot xavfsizligi va qog'oz arxivlarni elektron muhitga o'tkazish muammolari alohida ko'rib chiqiladi.

Kalit so'zlar: raqamli adliya, E-notarius, E-FHDYo, YIDXP, elektron davlat xizmatlari, idoralararo integratsiya, raqamli tafovut, Surxondaryo viloyati.

Kirish

Yangi O'zbekiston davrida adliya tizimining modernizatsiyasi faqat tashkiliy o'zgarishlar bilan cheklanmay, xizmatlarning raqamli muhitga o'tishi bilan ham belgilanadi. E-notarius, E-FHDYo, elektron davlat xizmatlari, idoralararo ma'lumot almashinuvi va masofaviy murojaat imkoniyatlari fuqarolar bilan davlat o'rtasidagi huquqiy munosabatlarning yangi shaklini yaratdi.

Surxondaryo viloyati uchun raqamlashtirish ikki tomonlama ahamiyatga ega. Bir tomondan, raqamli xizmatlar masofa, vaqt va idoraviy byurokратиyani kamaytiradi. Ikkinchi tomondan, qishloq joylarda internet sifati, aholining raqamli savodxonligi, elektron identifikatsiya vositalaridan foydalanish va xizmatlarni tushunish masalalari dolzarb bo'lib qoladi. Demak, raqamlashtirishni faqat texnologik yutuq sifatida emas, balki hududiy tenglik masalasi sifatida ham ko'rish kerak.

Asosiy qism

E-notarius tizimi notarial xizmatlarda hujjatlarni elektron ro'yxatga olish, ma'lumotlarni tekshirish, ayrim murojaatlarni elektron shaklda boshlash va notarial harakatlar bo'yicha shaffoflikni oshirish imkonini berdi. Bu tizimning asosiy afzalligi hujjatlarning takroriy talab qilinishini kamaytirish, notariusning boshqa davlat ma'lumotlar bazalari bilan ishlash imkoniyatini kengaytirish va fuqarolarning vaqt xarajatini qisqartirishda ko'rinadi.

E-FHDYo tizimi fuqarolik holati dalolatnomalarini elektron qayd etish, arxiv ma'lumotlarini qidirish, tug'ilish, nikoh, ajrim, vafot va boshqa holatlar bo'yicha ma'lumot almashinuvini tezlashtirishga xizmat qiladi. FHDYo ma'lumotlari boshqa ko'plab davlat xizmatlari uchun asos bo'lganligi sababli ularning raqamli aniqligi butun davlat xizmatlari tizimining sifatiga ta'sir qiladi. Tug'ilish qaydi noto'g'ri yoki kechiktirilgan bo'lsa, bola nafaqa, tibbiy xizmat, bog'cha, maktab va pasportlashtirish jarayonlarida muammoga duch kelishi mumkin.

Elektron davlat xizmatlari va YIDXP orqali xizmat olish imkoniyati fuqaroning idoraga jismonan kelish ehtiyojini kamaytiradi. Lekin Surxondaryo sharoitida bu imkoniyat avtomatik ravishda barcha aholi uchun teng bo'lib qolmaydi. Katta yoshdagilar, chekka qishloq aholisi, internet sifati past hududlar, elektron imzo yoki Mobil-IDdan foydalanishni bilmaydigan fuqarolar raqamli xizmatdan chetda qolishi mumkin. Shu sababli Davlat xizmatlari markazlari va adliya bo'limlari raqamli xizmatlarni o'rgatuvchi maslahat nuqtasi vazifasini ham bajarishi zarur.

Raqamlashtirishning yana bir muhim jihati axborot xavfsizligi va shaxsiy ma'lumotlar himoyasidir. Notariat va FHDYo ma'lumotlari shaxsning mol-mulki, oilaviy holati, merosi, nikohi va fuqarolik maqomi bilan bog'liq nozik ma'lumotlardir. Ularni elektron muhitda saqlash va almashish texnik xavfsizlik, kirish huquqlarini cheklash, xodimlar javobgarligi va audit izlarini yuritishni talab qiladi. Agar bu talablar sust bo'lsa, raqamli qulaylik huquqiy xavfga aylanishi mumkin.

2024-yil 24-maydagi PF-80-son Farmon adliya organlari faoliyatini transformatsiya qilish, davlat xizmatlarini ko'rsatish va norma ijodkorligini takomillashtirish masalalarini yangi bosqichga olib chiqdi. Ushbu yondashuv raqamli adliya xizmatlarini faqat texnik platforma emas, balki boshqaruv, xizmat sifati, kadrlar malakasi va huquqiy monitoring bilan birga rivojlantirish zarurligini ko'rsatadi. Surxondaryo viloyatida bu masala raqamli xizmatlar qamrovi, tumanlar kesimidagi internet infratuzilmasi va aholining elektron xizmatlardan foydalanish madaniyati bilan bevosita bog'liq.

Xulosa

Surxondaryo viloyatida adliya xizmatlarining raqamlashtirilishi aholiga xizmat ko'rsatish sifatini oshirish, idoraviy byurokrtiyani qisqartirish va hujjat aylanishini tezlashtirish imkonini berdi. E-notarius, E-FHDYo va elektron davlat xizmatlari tizimi adliya organlarining an'anaviy ish yuritish modelini tubdan o'zgartirdi. Shu bilan birga, raqamlashtirish o'z-o'zidan muammoni hal qilmaydi. Tizim samarali bo'lishi uchun raqamli savodxonlik, internet infratuzilmasi, arxivlarni to'liq elektronlashtirish, shaxsiy ma'lumotlar xavfsizligi va xodimlar malakasini oshirish bo'yicha tumanlar kesimida aniq dastur ishlab chiqilishi zarur.

FOYDALANILGAN ADABIYOTLAR RO‘YXATI

1. O‘zbekiston Respublikasi Prezidentining 2022-yil 20-apreldagi PF-113-son “Davlat xizmatlari ko‘rsatishni soddalashtirish, byurokratik to‘siqlarni qisqartirish hamda davlat xizmatlari ko‘rsatish milliy tizimini rivojlantirishning qo‘shimcha chora-tadbirlari to‘g‘risida”gi Farmoni.
2. O‘zbekiston Respublikasi Prezidentining 2024-yil 24-maydagi PF-80-son Farmoni. Ma’muriy islohotlar doirasida adliya organlari faoliyatini transformatsiya qilish, davlat xizmatlarini ko‘rsatish va norma ijodkorligini takomillashtirish bo‘yicha chora-tadbirlar.
3. O‘zbekiston Respublikasi Prezidentining 2020-yil 19-maydagi PF-5997-son “Davlat huquqiy siyosatini amalga oshirishda adliya organlari va muassasalari faoliyatini yanada takomillashtirish chora-tadbirlari to‘g‘risida”gi Farmoni.
4. O‘zbekiston Respublikasi Adliya vazirligining E-notarius va FHDYo axborot tizimlariga oid ochiq materiallari.
5. O‘zbekiston Respublikasi Yagona interaktiv davlat xizmatlari portali materiallari.
6. Surxondaryo viloyati statistika boshqarmasi. “Surxondaryoda qancha aholi borligini bilasizmi?”, 2025-yil 29-yanvar.